

EIT Food Hub na Slovensku

Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre, 2020

eitfoodhub@uniag.sk, <https://eit.uniag.sk/>

Pandemická kríza urýchlila zmeny v poľnohospodárstve a potravinárskom odvetví

Počas krízy spojenej s COVID-19 sa agropotravinárske odvetvie ukázalo byť v ťažkej situácii ako jedno z najodolnejších. Šok spôsobený pandémiou si však vyžiadala zavedenie nápravných opatrení a tiež urýchlil vývoj trendov, ktoré boli v tomto odvetví viditeľné už predtým – také ako digitalizácia, informovanejšie rozhodnutia spotrebiteľov a prednosť pri výbere lokálnych výrobkov – vyplývajú zo správy „Food Foresight: Impact of COVID-19 on the agri-food sector in Central and Eastern Europe” pripravenej spoločnosťou EIT Food v spolupráci s poradenskou spoločnosťou Deloitte. Podnikatelia v poľnohospodárstve a potravinárskom priemysle v štátoch strednej a východnej Európy, by mali mať možnosť rátať s podporou svojich vlád, z dôvodu veľkého vplyvu ich činnosti na hospodársky rast štátov – omnoho väčšieho ako v štátoch západnej Európy. Správa predstavuje regionálnu perspektívu, ako aj kapitoly venované jednotlivým štátom vrátane Slovenska a je k dispozícii na stiahnutie na adrese: <https://www.eitfood.eu/food-foresight>

Pandémia ochorenia COVID-19 zasiahla všetky hospodárske odvetvia a ňou vyvolaná kríza je globálnou skúškou imunity aj pre štáty strednej a východnej Európy. Napriek trvalo udržateľnému rozvoju a stabilnej situácii utrpel aj agropotravinársky priemysel,

hoci nie v takom rozsahu ako iné odvetvia. V našom regióne výroba potravín klesla v apríli len o 13 percent v porovnaní s predchádzajúcim rokom.

Poľnohospodársky a potravinársky priemysel, (ktorého súčasťou je aj obchod s potravinami a gastronómia) od roku 2005 v strednej a východnej Európe zaznamenáva nominálny rast pridanej hodnoty, pri 3% ročnom raste poľnohospodárskeho odvetvia a výroba potravín a nápojov o viac ako 4% ročne. Výroba potravín a nápojov bola v regióne od začiatku pandémie najstabilnejším segmentom výrobného odvetvia. Vážená priemerná produkcia HDP v júli bola na úrovni 101% v porovnaní s tým istým mesiacom predchádzajúceho roka.

Poľnohospodárstvo a potravinárska výroba zohrávala dôležitú úlohu v rozpočtoch všetkých štátov strednej a východnej Európy. Vytvára od 6 percent HDP na Slovensku až do 14 percent v Rumunsku. Vo väčšine štátov regiónu priemerná veľkosť odvetvia (chápaná ako podiel odvetvia v rámci celého hospodárstva) je vyššia ako v západnej Európe. Napriek dvojnásobnému rastu v porovnaní s inými štátmi takzvanej starej Únie jej podiel v celom hospodárstve klesol v rokoch 2007 až 2017, zatiaľ čo sa rozvíjali iné odvetvia hospodárstva. Tento relatívny pokles je prejavom rastúcich príjmov spoločnosti – bohatší spotrebitelia síce míňajú na jedlo viac, ale výdavky na iné potreby sú ešte vyššie. Podľa správy sa bude rast spotrebiteľských výdavkov domácností aj naďalej udržiavať – pokiaľ ide o finančné prostriedky vynaložené na nákupy v obchodoch, ale aj v stravovacích zariadeniach.

Jedným z najzávažnejších vonkajších nebezpečenstiev pre agropotravinárske odvetvie v strednej a východnej Európe je závislosť na dovoze hotových výrobkov (teda tých, ktoré spotrebúvajú domácnosti). Takmer polovica (49%) všetkých vyrobených potravinárskych výrobkov a nápojov spotrebovaných v slovenských domácnostiach pochádza z dovozu. Táto hodnota je vyššia ako vážená priemerná hodnota pre strednú a východnú Európu, ktorá predstavuje 32%.

Vo všetkých štátoch strednej a východnej Európy spolu s modernizáciou, zamestnanosť v poľnohospodárstve postupne klesá. Zároveň, tak ako je tomu aj v iných štátoch Európskej Únie, rastie zamestnanosť v oblasti stravovacích služieb.

– Pandémia ovplyvňuje výrobcov potravín, maloobchodníkov aj spotrebiteľov. Analýza počiatočného dopadu COVID-19, ktorý poľnohospodárstvo a potravinársky priemysel už pocítili, môže byť užitočná, aby sme pochopili, čo prinesie neustále sa meniacia situácia súvisiaca s pandemiou. V správe sumarizujeme dopad týchto megatrendov na poľnohospodársky a potravinársky sektor a uvádzame súvisiace riziká a príležitosti - povedala Ľuba Vidová, manažérka Deloitte na Slovensku.

Dôsledky pandémie sú výnimočné a nemôžeme ich porovnávať s dôsledkami iných kríz posledných rokov, takých ako napr. posledná finančná kríza v 2009 roku. Nevieme, ako dlho bude súčasná situácia trvať ani to, ako v skutočnosti hlboko siaha. Podľa odborníkov spoločnosti Deloitte, v závislosti od toho, ako bude vyzeráť hospodárska a politická situácia spojená s medzinárodným obchodom a obmedzeniami, sú možné 4 scenáre:

1. Úplná obnova

Toto je najoptimistickejší scenár, v ktorom zrušenie obmedzení uľahčí pohyb pracovnej sily a odstráni mzdový tlak na poľnohospodárov. Zároveň sa vracia pred krízovú úroveň spotreby aj v sektore HoReCa, ktorý je hnacím motorom súvisiacich segmentov trhu. Agropotravinárske odvetvie sa opätovne dostáva na predchádzajúcu úroveň a smery

rozvoja a najvýraznejšia zmena po obmedzeniach v posledných mesiacoch, je udržanie rozvoja platformou elektronického obchodu.

2. Nový spotrebiteľ

Umiernený scenár, ktorý kladie dôraz na dlhodobé udržanie spôsobu správania spotrebiteľov známeho z pandémie, čiže na zvýšený záujem o výživové hodnoty potravín a na lokálne spôsoby ich získavania. Podľa týchto predpokladov dôjde tiež k odklonu od návštev v stravovacích zariadeniach v prospech domácej prípravy jedál, čoho následkom bude zvýšený dopyt po základných spotrebných tovaroch a potreba adekvátnej adaptácie poľnohospodárstva a potravinárskeho odvetvia.

3. Nové pravidlá

V tomto prípade, na rozdiel od predchádzajúceho scenára, sa chcú spotrebiteľia vrátiť k predchádzajúcim zvykom a spôsobom správania, nie je to však možné z ohľadu na udržiavané obmedzenia. V dôsledku čoho dôjde k zníženiu úrovne spotreby popri súčasnom udržaní štruktúry odvetvia.

4. Deformácie a narušenia

Toto je najpesimistickejšie hľadisko, v ktorom sa ekonomické a politické faktory usporiadajú tým najnepriaznivejším spôsobom. Súčasné udržiavanie obmedzení, nepriaznivé obchodné podmienky a nedostatočná politická podpora zníži dôveru spotrebiteľov aj podnikateľov a domáci dopyt sa bude udržiavať na krízovej úrovni. Vďaka tomu bude rásť klesajúci trend.

Kríza je katalyzátorom

Pandémia stále predstavuje vážne nebezpečenstvo pre celé globálne hospodárstvo a má vplyv na procesy, ku ktorým dochádza vo všetkých segmentoch agropotravinárskeho odvetvia. Dynamika týchto zmien je tiež príležitosťou, ktorá umožní rozvoj tohto odvetvia a zavedenie nových inovatívnych riešení, ktorých časť, v rôznej miere, bola viditeľná už skôr. Poľnohospodári častejšie nadväzujú priame kontakty so spotrebiteľmi svojich výrobkov, obchodníci boli nútení okamžite zdokonaľiť svoje digitálne distribučné kanály a zvýšiť ich priepustnosť a spotrebiteľia venujú väčšiu pozornosť výživovým hodnotám kupovaných jedál. Rôzni aktéri agropotravinárskeho hodnotového reťazca musia byť tiež pripravení na podstatné štrukturálne zmeny, s ktorými sa bude musieť vysporiadať celé odvetvie. Takými ako dôsledky klimatických zmien, ktoré všetci pociťujeme a prísnejšia environmentálna legislatíva.

– Výzvy, ktorým čelí agropotravinárske odvetvie spôsobili zmeny pravidiel hry. Pandémia urýchlila inovatívne procesy, ktoré sú v tomto odvetví nevyhnutné. Rôzne zúčastnené strany – samotné odvetvie, ale aj zákonodarcovia – musia byť schopní identifikovať vznikajúce príležitosti, ale aj vypracovať spôsoby činností, ktoré dokážu, čo najlepšie využiť tento nový potenciál – hovorí Marja-Liisa Meurice, riaditeľka EIT Food CLC North-East.

Podľa odborníkov EIT Food a Deloitte oporou pre udržateľnú obnovu poľnohospodárstva a potravinárskeho odvetvia by sa mali v budúcnosti stať podporné mechanizmy, také ako udržiavanie preventívnych a podporných opatrení a ich vyváženie medzi túžbou po protekcionizme, stabilite a potrebe obnovy. Akékoľvek opatrenia zamerané na obmedzenie pandémie alebo na boj proti jej následkom musia byť založené na transparentnom a dôslednom hodnotení ich ekonomického dopadu.

Zákondarcovia musia správne identifikovať a reagovať na nebezpečenstvá, ktoré môžu poškodzovať miestne trhy a medzinárodný obchod.

Európsky ekologický dohovor by nemal byť chápaný len ako výzva, ktorú musia zvládnuť vlády stredných a východných európskych krajín a agropotravinárske trhy, ale predovšetkým ako príležitosť, pred ktorou stoja. Z tohto hľadiska je nutný ďalší rozvoj dopravnej infraštruktúry regiónu, ktorá umožní získať nové trhy, podporí rast firiem sektora MSP a rozšíri rozsah pôsobnosti odvetvia. Nakoniec ako odpoveď na meniace sa preferencie spotrebiteľov, nemožno zabúdať na činnosti z oblasti marketingu a propagácie agropotravinárskych podnikov.

Celá správa na stiahnutie zadarmo: <https://www.eitfood.eu/food-foresight>

O EIT Food

Food Foresight je projekt realizovaný v rámci podpory Európskeho inovačného a technologického inštitútu EIT Food. **EIT Food je európskou vedúcou inovačnou iniciatívou v oblasti potravinárskeho priemyslu, ktorej cieľom je vytvoriť udržateľnejší, zdravší a dôveryhodnejší potravinový systém.**

Táto iniciatíva pozostáva z inovačného spoločenstva kľúčových priemyselných subjektov v celej Európe a zahŕňa viac ako 90 partnerských organizácií a viac ako 50 startupov zo 16 členských štátov EÚ. Ide o jedno zo Znalostných a inovačných spoločenstiev (KICs), ktoré založil Európsky inovačný a technologický inštitút (EIT), nezávislý orgán EÚ zriadený v roku 2008 na účely podpory inovácií a podnikania v celej Európe.

Môžete sledovať EIT Food cez www.eitfood.eu alebo sociálne médiá: [Twitter](#), [Facebook](#), [LinkedIn](#), [YouTube](#) alebo [Instagram](#).

Európsky inovačný a technologický inštitút zriadil na Slovenskej poľnohospodárskej univerzite v Nitre EIT Food Hub v roku 2019.

Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre je jediná poľnohospodárska univerzita na Slovensku a vedúca inštitúcia Národnej platformy AgroBioFood Nitra zriadenej v roku 2016 na základe Memoranda o spolupráci medzi Slovenskou poľnohospodárskou univerzitou v Nitre, Národným poľnohospodárskym a potravinárskym centrom a Bioeconomy Cluster. Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky akceptovalo národnú platformu ako odborného partnera pre výskum a vývoj v oblasti potravín a biotechnológií, a zároveň ako oficiálneho reprezentanta Slovenskej republiky vo vzťahu k európskym a medzinárodným iniciatívam a programom. Platforma má významnú spoluprácu s agropotravinárskym sektorom v oblasti transferu výsledkov vedy a výskumu do praxe a intenzívnu spoluprácu s vládnymi organizáciami pri tvorbe spoločnej poľnohospodárskej politiky. Významné postavenie v aplikovanom výskume v oblasti potravinového systému predstavuje Výskumné centrum AgroBioTech a Fakulta biotechnológie a potravinárstva SPU v Nitre.

Koordinátorka EIT Food Hub na Slovensku: prof. Ing. Adriana Kolesárová, PhD.
Prodekan pre vedu, výskum a zahraničné vzťahy Fakulty biotechnológie a potravinárstva SPU v Nitre
eitfoodhub@uniag.sk, Adriana.Kolesarova@uniag.sk

